

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Första Kammaren. N:o 41.

Lördagen den 6 Maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14 b, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition angående löneförbättring åt lärare vid de allmänna läroverken och vissa pedagogier, högre lärarinneseminarier samt folkskolelärareseminarierna m. m., än äfven särskilda inom Riksdagen väckta motioner rörande dels de allmänna läroverken och dels folkskoleväsendet.

Punkten I.

Mom. B).

Bifölls.

Mom. C).

1:o.

Herr Ekman, Johan Jacob: Då alla de skäl, som i förmiddags anfördes för bifall till punkten *A*, gälla med lika mycken kraft för den nu förevarande punkten, och då, å andra sidan, de betänkligheter, som vid punkten *A* framhållits, icke här förefinnas, föreslår jag att Kammaren måtte bifalla denna nu föredragna punkt, och det desto hellre, som man kan vara viss om att punkten *A* kommer att i Andra Kammaren afslås, och alltså samma punkt, som icke kan blifva föremål för gemensam votering, sannolikt kommer att falla. Jag anser det på denna grund vara så mycket mera skäl att bifalla denna nu föredragna punkt.

Förhöjning i anslaget till de allmänna läroverken.

Friherre Klinckowström: Jag instämmer med den siste ärade talaren till alla delar i den *första* delen af hans anförande, nemligen att under diskussionen af punkten *A* har denna fråga blifvit

Förhöjning i så tillräckligt debatterad i alla sina delar, att derom intet nytt anslaget till de mera gerna kan sägas samt att, efter hvad jag tror, hvar och en allmänna läro- derom fattat sitt beslut; men då jag är af en olika mening med verken. den siste talaren rörande det beslut, som Kammaren bör fatta i (Forts.) denna punkt, får jag vördsamt anhålla, att Kammaren ville afslå detta mom. 1:o i punkten C rörande förhöjning i anslaget till de allmänna läroverken med 336,975 kronor, hvarom jag vördsamt anhåller om proposition.

Herr Sundberg: Jag kan nog förstå de skäl, som föranlett den siste ärade talaren att yrka afslag äfven på denna punkt, men jag trodde dock, att äfven han skulle medgifva nödvändigheten af beviljandet af denna anslagspost. När Första Kammaren beslutat bifalla hvad under punkten A är föreslaget, skulle nemligen ett afslag å denna punkt visa en sådan inkonsekvens, som från ingen synpunkt lär kunna försvaras. Det är väl temligen tydligt och klart, att Första Kammaren bifallit punkten A endast under den förutsättning, att äfven hvad under punkten C är föreslaget skulle bifallas, och anser jag således det vara temligen själfklart, på grund af det beslut Första Kammaren redan fattat, att äfven denna punkt C bör bifallas, hvarför jag yrkar på ett sådant beslut.

Friherre Klinckowström: Utan att vidare vilja inlåta mig i sakk Diskussion med den siste ärade talaren, vågar jag dock vördsamt erinra derom, att det anslag vi nu gå att afgöra, är af helt annan natur än det i punkten A afgjorda. Det i sistnämnda punkt afgjorda är, enligt min åsigt, af den beskaffenhet, att om Andra Kammaren uttalar sitt nej till detsamma, hela frågan om skolanslaget 400,000 kronor förfaller; men det anslag, som här är i fråga, skall utgå af statsmedel och kommer således att underkastas gemensam votering, och det är något helt annat äfven för mina fromma förhoppningar om afslag å punkten, hvarom jag fortfarande anhåller.

Herr Carlson: Med återopande af de skäl, jag på förmiddagen i denna fråga anført, får jag instämma med den förste ärade talaren och anhålla om bifall till nu föredragna punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på afslag derå, samt förklarade sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande Ja besvarad.

Friherre Klinckowström begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller mom. C) 1:o i punkten I af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14 b, röstar

*Förhöjning i anslaget till de allmänna läroverken.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, afslås momentet i den ifrågavarande delen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 24;

Nej — 15.

2:o.

Bifölls.

Mom. D)—H).

Biföllos.

Punkten II.

Bifölls.

Punkten III.

Mom. A).

Herr Königsfeldt: Då Stats-Utskottet enhälligt afstyrkt de väckta motionerna angående löneförhöjning åt folkskolelärare, lär det icke löna mödan att framställa något yrkande om anslag i denna fråga, hvilket jag annars skulle velat göra; men då Utskottet i sin motivering har erkänt att de löneförmåner, som för närvarande tillkomma desse lärare, knappast kunna anses utgöra en, i förhållande till folkskolans allt mer ökade betydelse, tillfyllestgörande ersättning för lärarnes mödosamma och ansvarsfulla arbete, ej heller i och för sig fullt tillräckliga för lärarnes tarfliga bergning, samt Utskottet såsom enda skälet för afstyrkande anfört, att i och för frågan behöfdes en sådan utredning, som endast af Kongl. Maj:t kunde åstadkommas, får jag på grund af dessa två skäl hemställa, att Kammaren ville besluta, att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, »det Kongl. Maj:t ville, efter utredning af ärendet i hela dess

Ifrågasatt förhöjning af folkskolelärarnes aflöning.

*Ifrågasatt för-
höjning af folk-
skolelärares
aflöning.*
(Forts.)

omfattning, till nästinstundande Riksdag inkomma med förslag till ordnandet af folkskolelärares aflöningsförmåner i syfte, att nämnde lärare må erhålla mot deras mödosamma och ansvarsfulla kall bättre svarande godtgörelse, än nu är förhållandet). Härtill anhåller jag om proposition på bifall.

Herr Falk: Jag anhåller att få instämma med Herr Königsfeldt och yrka bifall till den af honom föreslagna underdåniga skrifvelsen.

Herr Törneblad: Då inom Utskottet till behandling förelåg icke mindre än 4 *olika* motioner rörande löneförhöjning åt folkskolelärare, var redan detta ett bevis derpå, att — då motionärerne icke fullt öfverensstämde i sin framställning rörande ifrågasvarande behof — det behöfdes en noggrannare utredning, än som nu kommit frågan till del. Jag tror, att Utskottet har sökt så välvilligt som möjligt besvara motionärernes framställningar i afseende på der äskade löneförhöjningen. Det är en betydlig skilnad i detta afseende mot den föregående frågan, som blifvit utredd af en komité; och det förefinnes äfven den skilnaden, att det icke är ensamt staten, som kommer att drabbas af den nu ifrågasvarande förhöjningen, utan äfven kommunerna, på grund hvaraf man ansett det vara mycket angeläget att icke fatta något förhastadt beslut. Mot hvad den siste talaren framställt har jag dock icke något att erinra och jag anser saken särdeles behjertansvärd. Jag har endast velat framhålla de skäl, hvarpå Utskottet stödt sin framställning, och jag ber att få tillägga, att om man jemför Utskottets majoritetens uttalande i detta afseende med reservanternes framställning, skall man finna, att majoriteten tydligen uttryckt ett starkare behjertande af dessa anspråk, än som å reservanternes sida skett; ty reservanterne hafva ställt denna fråga i oskiljaktigt samband med regleringen af läroverken och deraf föranledd utvidgning af området för folkskolans verksamhet. Nu är jag af den åsigt, som, efter hvad jag tror, delas af många Kammarens ledamöter, att huru det än må gå med de allmänna läroverken, är det ytterligt viktigt för folkskolans egen framtid, att icke på den ställes anspråk, att den skulle utgöra ett slags underlag eller biträde åt de allmänna läroverken. Jag fattar folkskolans uppgift vida högre. Den bör stå för sig sjelf och skall gifva en tillfredsställande medborgerlig bildning åt den stora allmänheten; men den skall icke utgöra ett underlag för läroverken, emedan derigenom det stora flertalets rätt skulle rubbas och förtryckas, i det att det hufvudsakligaste intresset lätt komme att fästas vid dem, som från folkskolan skulle öfvergå till de allmänna läroverken. Jag har ansett mig just i denna punkt böra uttala dessa varningar, emedan jag fruktar, att om man vill beträda den vägen att låta folkskolan blifva något de allmänna läroverken underordnad, man derigenom skall göra folkskolebildningen i vårt

land en oberäknelig skada och större skada än som skulle drabba den högre bildningen. Denna senare kan möjligen reda sig äfven i sådant fall, men vår folkskolebildning lider ett väsentligt men. Då jag uttalat dessa åsichter och gjort reda för de skäl, som föranledt till Utskottets afstyrkande, men på samma gång välvilliga utlåtande, skall jag icke göra något vidare yrkande i saken, utan öfverlemnar åt den blifvande diskussionen att derom lemna besked.

*Ifrågasatt förhöjning af folkskolelära-
rarnes aflöning.
(Forts.)*

Herr Bäckström: Om Stats-Utskottet i denna fråga ansträngt sin fyndighet lika mycket som då det gälde löneförhöjning åt lärarne vid de allmänna läroverken, är jag öfvertygad om, att det hittat på någon utväg att föreslå någon förbättring i folkskolelära- rarnes löner. Jag tror att folkskolelärarne äro i lika stort behof som de andre lärarne, men jag är öfvertygad om, att denna fråga icke kan få sin lösning annat än genom regeringen, hvadan jag hoppas, att regeringen har frågan i välvillig åtanke. Att framställa yrkande om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i denna Kammare, tror jag icke löna till något, hvadan jag icke framställer något yrkande.

Herr Carlson: Inom Utskottet har jag sökt framhålla vigten och behofvet af en löneförbättring för folkskolelärarne, men dels de skäl, som redan blifvit anförda af en ledamot af Utskottet, och ännu mer det kompakta motståndet hos Medkammarens ledamöter, hvilka icke ville bifalla någon löneförbättring för folkskolelärarne, innan universitetens och allmänna läroverkens organisation var fastställd, hafva gjort, att denna fråga icke der vunnit afseende. Jag kan icke underlåta att äfven i Kammaren uttala den öfvertygelse jag hyser i detta ämne. Folkskolan går framåt och rätt starkt framåt, den omfattas också med stegradt intresse, men det behöfves för dess blomstring dels i första rummet en förbättrad lärarebildning, dels förbättrade löner för lärarne. Dessa båda grundvilkor stå i den närmaste öfverensstämmelse med hvarandra. För det förra äro åtgärder vidtagna; det återstår att sörja för det senare, och, enligt min åsigt, är det bland det viktigaste, som för undervisningen är att göra, att en löneförbättring för folkskolelärarne inträder. Der kan icke ifrågasättas, att en ifrågasatt reorganisation i läroverken deremot uppställer något hinder bland annat af det skäl, att det väl kan ifrågasättas en indragning af vissa läroverk på de allmänna läroverkens område, men icke på folkskolans. Tvärtom, der kan endast förutsättas en utvidgning, till följd hvaraf det icke är den ringaste fara att der omedelbart företaga en förbättring af lönerna. Huruvida detta låter sig göra utan regeringens medverkan, lemnar jag till Kammaren att afgöra. Jag vill blott till de skäl, som äro anförda, eller rättare till hvad som i Utskottets motivering här framhållits, såsom befrämjande för denna löneförbättring, lägga det, att det uttryckligen i det föreslagna beslutet är intaget orden »för närvarande». Detta beslut afser således endast det närvarande ögon-

Ifrågasatt för-
höjning af folk-
skolelärares
aflöning.
(Forts.)

blicket. Jag är lifligt öfvertygad om behovet och jag hoppas också genom proposition från Kongl. Maj:t på snar hjälp. Mot en skrivelse af den lydelse, som är föreslagen, har jag intet att invända.

Herr Jonas Andersson: Utskottet har erkänt i början af sina motiv, att dessa nu ifrågavarande lärare hafva för litet betaladt, men ställt frågan i samband med en blifvande utredning. Folkskolelärares antal kan ju dock icke minskas, utan behöfver tvärtom ökas år för år, och det nödvändiga är, att de få bättre betaladt. Jag tror, att våra folkskolor gå under, om icke förbättring i detta afseende snart inträder. På grund af hvad i saken förekommit afstår jag likväl från mitt yrkande i motionen och instämmer med Herr Königsfeldt.

Herr Berg: Ehuru man väl vet, huru frågan kommer att utfalla, har jag ansett mig skyldig att yttra några ord. Utskottet har sagt, att denna fråga tarfvade en fullständig utredning, som icke kan åstadkommas på annat sätt än genom Kongl. Maj:ts särskilda åtgärd; men en utredning, som är mycket lätt åstadkommen, är den, att våra folkskolelärare i allmänhet äro för lågt aflönade för att med den omsorg och det nit, som deras ansvarsfulla och allvarliga kall kräfver, kunna utföra detsamma. Vill man hafva ett godt arbete utfördt, så får man i allmänhet lära sig att betala ett ordentligt pris; vill man åter hafva ett dåligare arbete utfördt, får man naturligtvis beräkna att få det för billigare pris. För min del anser jag, att folkskolelärares blifvit temligen styfmoderligt behandlade med afseende på löneinkomster. Om man jemför dem med andra i öfrigt likstälde, finna vi detta. Om jag tänker på våra underofficerare, så har högsta graden eller fanjunkare en lön från 1,000 kronor, och jag tror, att med tjenstgöringspenningar kan den uppgå till 1,200 kronor. De hafva icke behöft tjena synnerligen länge innan de komma till denna lönegrad. Men äfven de lägre underofficerarne hafva omkring 800 kronor. Våra länsmän hafva också fått betydligt förökade löner. Jag tror att de fleste af Herrarnes kuskar, som sköta några hästar, hafva betydligt större inkomster än folkskolelärares, hvilka uppfostra svenska folkets barn till dugliga, nyttiga och pålitliga medborgare. Under sådana förhållanden anser jag utredningen icke mycket svår i denna fråga. Det är ett faktum, att folkskolelärares icke kunna existera annat än under fattigdom och bekymmer med de löneförmåner de för närvarande hafva. Man har visserligen sagt, att de hafva kofoder och extra förtjenster, fri bostad och vedbrand och så vidare. Men låt vara detta! När man besinnar att en folkskolelärare såsom familjefar skall kläda sig och de sina och föda dem med en lön om 600 kronor om året, inser hvar och en huru det skall gå med den saken. Förhållandet blir också det, att det ofta blir ett dåligt arbete som utföres. Läraren måste se sig om efter andra inkomstkällor; han måste arbeta *utom*

sitt kall för att få i hop några kronor för att dermed försörja sin familj; och hvem är det som derpå förlorar? Jo, det är skolan och staten. Mig synes sålunda, som skulle det vara af allra yttersta vigt, att så fort som möjligt afhjelpa denna olägenhet, och skulle jag därför af allt mitt hjerta velat yrka bifall till Herr Jonas Anderssons motion; men då, som sagdt, denna nu icke har utsigt till framgång, skall jag förena mig med Herr Köningsfeldt i yrkandet, att Kammaren måtte besluta en skrivelse till Kongl. Maj:t, för att så fort som möjligt få den här saken afhjelpat och på det våra folkskolelärare måtte få en lön, som i någon mån åtminstone motsvarar deras ansvarsfulla kall.

Ifrågasatt förhöjning af folkskolelärarnes aflöning.
(Forts.)

Herr Ekström: Äfven jag måste erkänna mig vara en varm vän af folkskolan, och med stor tillfredsställelse har jag inom Jönköpings län erfarit, att folkskolorna der på senare tiden vunnit en icke obetydlig utsträckning och framgång. Lärarnes bildning har blifvit betydligt bättre än den varit för några år sedan. Undervisningsmaterielen har också blifvit försatt i ett vida bättre skick. Hågen att bidraga till folkskolehus har blifvit lifvigare och intresset, hvarmed skolan omfattats, ökats. Men för min del kan jag icke vara med om att ställa folkskolan på samma grund, som statens öfriga läroverk, att göra den till en *statens* uteslutande angelägenhet. Den har vuxit upp inom *kommunen* och jag anser att, för att den skall kunna vara hvad den är afsedd att vara, en folkets undervisningsanstalt, bör den i främsta rummet sammanhånga med kommunen. Kommunerna hafva fått åtnjuta den stora fördelen i afseende på uppförandet af byggnader till folkskolor, att nemligen grunden för utgörande af bidragen dertill blifvit ordnad på samma sätt som för kommunala utskylder, så att hvar och en i kommunen är tvungen att bidraga efter sitt fyrktal. Att staten intresserat sig för folkskolan framgår tydligt och klart af de uppgifter, som återfunnos i en af Kanslirådet i ecklesiastikdepartementet Bruhu utgifven upplaga af nya folkskolestadgan. Der visar sig, att under åren 1872—1880 hafva lönetillskotten åt lärarne och lärarinnorna vid folkskolorna och småskolorna utgått med följande belopp: 1872 med 1,090,000 kronor, men 1880 med icke mindre än 2,501,693 kronor 80 öre. Det torde kanske icke för hvar och en vara klart i hvad mån statsverket bidrager till folkskolelärarnes aflöning, men den summa, som 1880 utgick, visar att denna statens medverkan är i ganska väsentlig mån tagen i anspråk. Jag ville gerna vara med om, att staten ytterligare ökade sitt bidrag, men icke i den riktning Herr Jonas Anderssons motion afser, utan att bidraget å statens sida ovilkorligen skall åtföljas af ett motsvarande bidrag å kommunernas sida. Jag kan icke återhålla den tanken, att hela denna fråga om förbättring i lönerna för statens lärare ställts af reservanterna i Utskottet i så nära samband med folkskoleundervisningens ordnande, att den skulle utgöra sjelfva underlaget för elementarbildningen i vårt land,

Ifrågasatt för- höjning af folk- skolelärares aflöning. så att det ser nästan ut som om man velat sammanbinda denna fråga med organisationsfrågan, på det densamma icke skulle kunna vinna någon tillfredsställande lösning, utan att man på samma gång skulle kunna göra sig qvitt någonting. Det vill jag åtminstone icke bidra till.

(Forts.)

Herr Schönbeck: För min del anser jag, att Stats-Utskottet hvarken kunnat eller bort göra mera än det gjort i denna fråga, då det erkänt nödvändigheten af att folkskolelärares erhålla en högre aflöning, och Utskottet har gjort detta erkännande i ännu bestämmande ordalag än då fråga var om elementarlärarna. Men här har yttrats, att det skulle lända till men för barnen i folkskolan, om man vidtog anordningar för att befrämja deras öfvergång till de allmänna läroverken, och detta måste jag på det bestämdaste bestrida. Jag har i mitt pastorat tre folkskolor; från den ena af dem har visserligen ingen öfvergång till lärdomsskolan, men från de båda andra hafva några lärjungar ingått i närmaste allmänna läroverk. Der gälla samma bestämmelser för undervisningen i alla folkskolorna, men från den ena hafva lärjungar vid elfva års ålder ingått i det närmast belägna fullständiga läroverket och genomgått detsamma, den ene vid 18, den andre vid 19 års ålder, den ene med de högsta betygen, den andre med de näst högsta betygen. Detta har kunnat ske utan några särskilda anordningar för att befrämja desse lärjungars undervisning i folkskolan.

Jag ber att få instämma i det yrkande, som framstälts af Herr Königsfeldt.

Herr Jöns Pehrsson: Onekligen är detta ämne, skollärares förhöjda löner, ett mycket tacksamt fält för den, som sällan uppträder i andra frågor. För min del är jag fullkomligt öfverens med talaren från Jönköping deruti, att det vore mycket beklagligt, om vårt folkskoleväsende blefve en statsanstalt. Jag tror, att det bör fortfarande vara en kommunens angelägenhet, och jag beklagar den dag, då vårt svenska folkskoleväsende kommer att ställas under statens embetsmän. Jag är lika villig som någon annan att erkänna, att skollärares löner åtminstone på några ställen äro för låga; men jag har också alltid uttalat den tanken, att man begått ett misstag, då man velat tilldela alla folkskolelärare, i hvilken trakt af landet de än vistas, samma aflöningsförmåner. Det är ju uppenbart, att olika landsorter hafva olika behof och lefnadsvanor; i den ena kan det räcka väl till, som i den andra är otillräckligt, och om vi läsa folkskoleinspektörernes berättelser, så tror jag man deraf skall finna, att skolväsendet inom vårt fattiga land icke står efter andra länders skolväsende, och jag tror äfven, att skollärares i allmänhet reda sig rätt bra åtminstone i den trakt, der jag är hemma, men måhända kommer sig detta deraf, att de bo i det fattiga Småland och icke hafva så stora behof som i andra orter.

Jag har intet emot att en sådan skrifvelse aflåtes, som här är föreslagen, ehuru jag instämmer med den talare, som ansåg att utredningen icke skulle blifva särdeles svår, och jag vet icke, hvartill den skall tjena, om man håller på den principen, att alla skola hafva samma löner. Då det emellertid lärers vara obestriddigt, att hvarken elementarlärare eller folkskolelärare förekomma bland de stora massor, som emigrera till utlandet, så bör detta förhållande vara en säker borgen för att det icke är så illa ställt hvarken med de ene eller de andre, som man velat låta påskina. Som sagdt är, har jag likväl intet emot, att folkskolelärarne få en förhöjning i sina löner, men jag anser, att kommunen skall bereda dem en sådan och att staten endast skall hafva en öfvervakande myndighet öfver folkskolan. Jag tror det vore en orättvisa, om vid en blifvande gemensam votering elementarlärarnes löner skulle höjas så mycket, som här ifrågasatts, men deremot folkskolelärarne icke få någon förhöjning. Skulle beslutet angående de senare blifva i konsekvens med hvad Kammararen redan beslutat i fråga om de förre, så skulle folkskolelärarnes löner höjas med 100 kronor, men deraf skulle staten betala $\frac{2}{3}$ och kommunen $\frac{1}{3}$, och jag hemställer till de herrar, som gjort yrkanden i ämnet, huruvida de icke vilja ändra dessa i det syfte, jag nu angifvit.

Herr Bäckström: En föregående talare har yttrat, att en följd af folkskolelärarnes dåliga aflöning vore, att deras undervisning ofta vore ytterst dålig. Jag vill på det kraftigaste protestera emot ett sådant yttrande, ty jag har icke så liten erfarenhet i fråga om folkskoleväsendet på landet och jag kan vitsorda, att i de flesta fall är undervisningen utmärkt och hedrande för lärarne.

Friherre Barnekow: I likhet med den föregående talaren hyser jag ett lifligt intresse för folkskolan och skulle för min del icke hafva något emot, att lärarne finge förbättrade löner; men för närvarande tror jag icke tidpunkten vara lämplig för en sådan förändring, ty vi veta ännu icke, hvilken plats folkskolan kommer att intaga i en ny organisation af undervisningsverken, och då vi icke veta detta, kan det enligt mitt förmenande icke vara i sin ordning att vi börja med att organisera lönestaten.

Hvad nu folkskolelärarnes aflöning beträffar, så ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att staten anslagit 400 kronor till hvarje kommun, och att 600 kronor är minimibeloppet för hvarje skollärares aflöning, jemte kofoder och vedbrand; men intet hindrar en kommun att derutöfver höja sitt bidrag till folkskolan. Jag tror, att det är nyttigt, om kommunen har något att säga i frågan och att den kan, der så behöfves, besluta om tillskott till anslaget. Inom den kommun, der jag bor, hafva samtliga lärarne redan i många år haft 800 kronor i lön, ehuru staten icke bidragit med mer än 400 kronor. Om kommunen är belåten med en lärare, möter

Ifrågasatt för-
höjning af folk-
skolelärares
aflöning.
(Forts.)

alltså ingen svårighet att bereda honom bättre löneförhållanden, och det är alltså mycket lättare att under en pågående omorganisation uppehålla lönevilkoren för folkskolelärares än för elementarlärares, emedan med afseende på de senare intet minimibelopp finnes fastställt.

Hvad beträffar den föreslagna skrifvelse till Kongl. Maj:t, så kan detta visserligen öfverensstämma med mina åsikter; men om den komité, som, enligt hvad vi hafva hört från statsrådsbänken, skall komma att tillsättas, kommer att behandla äfven folkskoleväsendet, så vet jag icke hvad en skrifvelse nu skulle tjena till. För närvarande ber jag att få yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Jonas Andersson: Jag vill endast besvara Herrar Ekströms och Jöns Pehrssons yttranden, emedan de inneburo en missuppfattning af min motion. Jag erkänner, att frågan icke är tillräckligt utredd, men denna utredning kunde ju Utskottet hafva åstadkommit. Jag vill icke, att kommunen skall befrias från att deltaga i folkskolelärares aflöning, men jag tror icke heller att kommunen kan öka densamma, der så behöfves, ty de flesta kommuner hafva ändock så stora utgifter, att de icke betala mer än de äro tvungna att göra.

Herr Sundberg: Jag fruktar, att diskussionen förirrat sig väl mycket på sidan om det egentliga föremålet för öfverläggningarna, ty detta är ju den frågan, huruvida under nuvarande förhållanden en skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande förhöjning i folkskolelärares löner är lämplig eller ej. — Man har här talat åtskilligt om folkskolans blifvande organisation och dess egenskap af att vara en länk i den allmänna undervisningens kedja, en kedja som man föreställt sig vara af den beskaffenhet, att folkskolan vore första länken, att derefter elementarläroverket vidtog och att slutligen universitetet vore sista länken. Denna uppfattning är enligt min tanke fullkomligt oriktig och jag instämmer till alla delar i hvad en ärad talare på kalmarbänken yttrade derom, att man ingalunda gör folkskolan någon tjänst dermed, att man gör henne till det första stadiet i den högre undervisningen, som elementarläroverket skall ombesörja och som sedan fortsättes vid universitetet. Folkskolan har nemligen sin särskilda uppgift. Hon kan drifva sina lärjungar vida längre uti insigter, än som erfordras för inträde i elementarläroverket; men hon skall sköta denna undervisning på ett annat och för ifrågasvarande undervisnings ändamål särskildt lämpadt sätt, och därför kan, huru högt denna undervisning än är uppdrifven, elementarläroverket icke undvara sin egen grundläggande bildning i en första klass, der undervisningen i sak naturligtvis alltid kommer att befatta sig med en mångfald af de ämnen, som i folkskolan redan blifvit genomgångna. Dermed är följaktligen icke sagdt, att, om en folkskoleelev intages uti ett elementarläroverk, han icke skulle hafva något gagu af de kunskaper han förvärfvat. Dessa komma honom

tvärtom på mångfaldigt sätt till godo. Men sjelfva det mönster, som tyckes hafva föresväfvat Andra Kammarens reservanter, att första länken vore folkskolan och att sedan följde elementarläroverket samt slutligen universitetet, det är origtigt tänkt och alls icke något mönster.

Ifrågasatt förhöjning af folkskolelärares aflöning.
(Forts.)

Nu är emellertid frågan den, om man bör för närvarande ingå med en skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om upphjelpandet af folkskolelärares löneförhållanden. Här framställes nyss den invändningen mot ett sådant skrifvelseförslag, att den komité, hvilken, enligt uppgift af Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet, skulle komma att ordna våra undervisningsförhållanden, möjligen äfven finge med folkskolan och dess organisation att göra och att, då denna komité ännu icke löst sin uppgift, det icke vore skäl att nu aflåta någon skrifvelse i ämnet. Jag föreställer mig, att denna komité icke kommer att få något med folkskolan att göra. Folkskolan är redan organiserad och hennes uppgift är att på den organiserade grunden utveckla sig till allt större och högre fullkomlighet. Uti den omständigheten, att en komité för läroverksfrågans utveckling kommer att tillsättas, bör alltså icke ligga något hinder att ingå med en skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om folkskolelärares aflöning.

Nu har man vidare sagt, att denna skrifvelse icke vore behöflig, emedan frågan vore så enkel, att man på förhand kunde fatta beslut angående densamma utan att behöfva besvara Kongl. Maj:t. Så enkel tror jag dock icke frågan vara; ty först och främst är det icke utredt, till huru höga belopp desse lärares löner böra utgå, och för det andra är det icke heller utredt, huru dessa belopp skola fördelas mellan staten och kommunen. Redan dessa två omständigheter göra, att Riksdagen icke kan fatta ett beslut förr än en utredning egt rum, och en utredning kan icke ega rum annat än genom Kongl. Maj:t.

Nu har Stats-Utskottet med all välvillighet erkänt, att Utskottet för sin del icke har något emot att en förhöjning i lönerna eger rum. Det har till och med låtit förstå, att det anser en sådan förhöjning behöflig och nödvändig, men på grund af uppgifna förhållanden har Utskottet icke ansett en skrifvelse i ärendet nu vara lämplig. Det är med afseende på denna sista punkt man kan känna sig något tveksam. För min del erkänner jag, att, när behovet af löneförhöjning på det oftanämnda området är klart, och det endast är utredning af huru behovet skall fyllas som erfordras, så finner jag för min del icke olämpligt, utan tvärtom lämpligt att Kammarerna beslutar en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, såsom här af flere talare blifvit föreslaget, och till en sådan skrifvelse ber jag att för min del få yrka bifall.

Herr Reutersvärd: Lika med den föregående ärade talaren anser jag, att folkskolan är ett helt i och för sig, hvars organisation

*Ifrågasatt för-
höjning af folk-
skolelärares
aflöning.*
(Forts.)

vi redan på ett tillfredsställande sätt fastställt och hvilken icke står i något sammanhang med frågan om elementarläroverken. Jag erkänner lika med honom nödvändigheten af att vi ju förr desto hellre söka bereda våra folkskolelärare en sådan ställning i ekonomiskt afseende, att de kunna med någorlunda tillförsigt gå framtiden till mötes. Bestridas kan icke, att i de flesta fall äro deras löner alldeles för låga. Jag vill nu icke tala derom, att vissa kommuner genom en särskild frikostighet ersätta hvad staten egentligen borde betala, hvilket gör att sådane folkskolelärare kunna lefva ett någorlunda sorgfritt lif i ekonomiskt afseende. De bidrag, staten hittills lemnat, äro enligt mitt förmenande alldeles otillräckliga för det viktiga ändamål, som med desamma afses. Jag får öppet säga, att jag skulle önska, att man icke satte desse skollärare i en sådan ställning, att de på grund af sin dåliga aflöning bilda i landet en klass bland många andra, som finna sig missbelätne med samhället. Detta torde dock ofta nog vara händelsen, och då läraren är missbeläten med samhället, lär ett sådant förhållande lätt kunna smitta lärjungen. Detta är en fråga af social betydelse, som jag anser vara mycket viktig, och jag skulle gerna se, att staten ju förr desto hellre undanröjde orsakerna till en missbelåtenhet, som förer sin smitta till det unga släktet. På grund häraf skulle jag för min del önska, att det ifrågavarande skrifvelseförslaget blefve af Kammaren bifallet, derå jag får anhålla om proposition.

Herr Törneblad: Till hvad jag förut yttrat i denna fråga ber jag få lägga, att det för hvar och en, som uppmärksam genomläser Utskottets motivering, torde vara tydligt, att den föreslagna skrifvelsen icke skulle vara annat än ett praktiskt tillämpande af de åsikter, som der blifvit uttalade, men att det icke var skäl för Utskottet att ifrågasätta någon skrifvelse, då en så betydande del af detsamma ville betrakta denna fråga endast i samband med en utredning af läroverksfrågorna i deras allmänhet, och att man därför ansåg det vara bäst att inskränka sig till den välvilliga motiveringen, som i sjelfva verket är en tydlig ehuru indirekt antydning om nödvändigheten af en fullständig utredning af frågan.

Herr Jöns Pehrsson: Jag yttrade förra gången jag hade ordet, att jag icke hade något emot aflåtandet af en skrifvelse, men jag fruktar, att i denna skrifvelse blir rösten Jakobs men händerna Esaus. Om vi tänka oss, att elementarläroverken nu få sin löneförhöjning, så stå ju ändå folkskoleläroverken kvar på samma punkt, och om vi nyss voterat en summa till förbättring af de förres löner, hvarför skola vi då icke afhjelpa äfven de senares behof, som icke äro mindre trängande. Då jag icke hört någon annan yrka bifall till Herr Jonas Anderssons motion, ber jag få göra detta, dock på det sättet, att Kammaren ville besluta, att folkskoleläroverken löner skola ökas med 100 kronor, och att deraf staten skulle betala $\frac{2}{3}$ och kommunen $\frac{1}{3}$.

Herr Wallenberg: Jag har icke yttrat ett ord under hela den sakrika diskussionen på förmiddagen och jag ber därför att nu få tillkännagifva, att ingen kan mer än jag önska att elementarlärarne blifva ordentligt aflönade, och att jag icke heller har något emot att folkskolelärarne också få bättre aflöning. Men jag tillåter mig att begagna detta tillfälle att uttala en åsigt, som jag i många år hyst. Det är nemligen, att vi äro inne på en oriktig stråt, när vi försöka att *centralisera* allt, såsom man nu eftersträfvar. Jag tycker att man borde vara mån om att *behålla folkskolorna under landstingen*, och det fins ingenting, som hindrar landstingen att sköta denna angelägenhet och att betäcka kostnaderna medelst landstings-skatt. Man borde endast ställa ett anslag till Kongl. Maj:ts disposition för att användas i de särskilda fall, då en glesare befolkning i någon ort kan hafva svårt för att upprätthålla folkskoleinstitutionen. Men sjelfva institutionen borde man vara särdeles jaloux om att bibehålla under landstingens både bekostande och förvaltning. Det vore den rätta vägen. Men nu vill man i stället skjuta landstingens alla utgifter i detta hänseende på staten och derigenom förringa intresset i orten för dessa institutioner.

Ifrågasatt förhöjning af folkskolelärarnes aflöning.
(Forts.)

Nu begär man, att staten skall gifva $\frac{2}{3}$ och kommunerna $\frac{1}{3}$ till folkskolan, såsom den siste talaren yrkade. Sedermera kommer man kanske och talar om $\frac{5}{6}$ och $\frac{1}{6}$. Jag vill, för min del, att folkskolorna skola ställas helt och hållet under landstingen. För dem, som tala om att det demokratiska elementet är så starkt representeradt i våra Kamrar, kan jag upplysa, att i Amerikas För-enta Stater äro skolorna ställda under hvarje stats särskilda hägn, och det är ingenting som centraliseras annat än sådant, som rör universiteten. Med dem är det dock en helt annan sak. Här söker man i stället att sammanlänka allt, från folkskolan och ända till universitetet, hvilket dock, enligt min åsigt, är en skef uppfattning; ty den enda kloka och rätta uppfattningen af saken är att ställa folkskolan under landstingen och kommunerna.

Friherre Klinckowström: Det är med den största uppmärksamhet jag genomläst det föreliggande Stats-Utskottsbetänkandet jemte de motioner, som der finnas angifna, men jag har ingenstädes deri funnit, att någon motionär begärt en underdånig skrifvelses aflåtande till Kongl. Maj:t. Här i Kammaren hafva flere talare nämnt en sådan skrifvelse och, om jag ej misstager mig, så var det ursprungligen Herr Königsfeldt som väckt en dylik motion. Går man till grundlagen i Riksdagsordningens § 55, så finnes der stadgad, att motionstiden icke räcker mer än tio dagar från den dag, riksdagen är af Kongl. Maj:t öppnad, med undantag af motioner om grundlagsförslag, hvilka kunna väckas när som helst under riksdagens lopp. Jag finner det sålunda för sent att med afseende på denna fråga om aflöning för folkskolelärarne väcka en dylik motion om en underdånig skrifvelse, då en sådan fråga icke innehålles i nå-

*Ifrågasatt för-
höjning af folk-
skolelärares
aflöning.*

göndera motionen, och jag får på den grund anhålla att denna fråga icke må af Kammaren upptagas till besvarande. I öfrigt får jag anhålla om bifall på Stats-Utskottets förslag i denna tredje punkt.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed slutats, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats *dels* bifall till Utskottets förevarande hemställan, *dels*, af Herr *Königsfeldt*, att Kammaren skulle besluta att uti skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville, efter utredning af ärendet i hela dess omfattning, till nästinstundande riksdag inkomma med förslag till ordnandet af folkskolelärares aflöningsförhållande, i syfte att nämnde lärare må erhålla mot deras mödosamma och ansvarsfulla kall bättre svarande godtgörelse än nu är förhållandet, *dels ock*, af Herr *Jöns Pehrsson*, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle besluta, det hvarje folkskolelärares lön skulle ökas med 100 kronor, dertill staten skulle bidraga med $\frac{2}{3}$ och vederbörande kommun med $\frac{1}{3}$.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och förklarade sig finna denna proposition besvarad med öfvervägande ja.

Då Herr *Jöns Pehrsson* nu begärde votering, hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren ville såsom kontraposition dervid antaga Herr *Jöns Perssons* i ämnet gjorda yrkande, och förklarade sig anse svaren härå hafva utfallit med öfvervägande ja.

I följd häraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller *mom. A)* i punkten III af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14 b, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles det af Herr *Jöns Pehrsson* i ämnet gjorda yrkandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 74;
Nej — 24.

Mom. B) — D).

Biföllos.

Punkten IV.

*Understöd åt
elever vid folk-
högskolor.
(Forts.)*

Friherre Klinckowström: Hvad den nu föredragna punkten beträffar, nemligen om extra anslag af 15,000 kronor för att understödja mindre bemedlade elever vid sådana folkhögskolor, som åtnjuta bidrag af statsmedel, så kan jag icke dela Utskottets mening. Denna fråga är ovilkorligen ännu outredd och på den kan verkligen tillämpas hvad Utskottet så riktigt anmärker i den föregående tredje punkten och om dervarande motioner, att de böra föregås af en så fullständig utredning i hela deras omfattning, som endast kan af Kongl. Maj:t åstadkommas. När dessutom Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet på förmiddagen har tillkännagifvit, att han ämnade för Kongl. Maj:t föreslå tillsättande af en komité för att behandla läroverksfrågan i sin helhet, och dessa folkhögskolor ovilkorligen då komma att indragas i en sådan utredning, så finner jag det ännu vara för tidigt, att på det sätt Utskottet föreslagit afgöra denna fråga. Jag anser det vara så viktigt att hänskjuta en sådan fråga till Kongl. Maj:t, att det förvånar mig att ej Stats-Utskottet äfven i denna punkt förordat denna enda rigtiga åtgärd. Det är mycket säkert, att, innan man fattar ett sådant beslut om understöd åt elever, som icke hafva tillräckliga medel för att på egen bekostnad hålla sig vid folkhögskolan, man först bör veta, huru dessa folkhögskolor, som hafva en ganska dyr organisation, under den korta tid de funktionserat tagit sig ut. Efter de underrättelser jag kunnat inhemta, hafva på åtskilliga ställen dessa folkhögskolor verkligen gått tillbaka. Intresset har kallnat. Måhända att detta beror derpå, att i dessa orter fattigdomen är större än på andra håll och att sålunda de elever af allmogeklassen, som skulle erhålla undervisning vid dessa anstalter, icke förmå att sig der uppehålla. Men åtminstone på vissa orter har man gjort den erfarenheten om desse elever, att de tro sig ega en högre bildning än sina kamrater af allmogeklassen och att de, förgätande sin samhällsställning, ofta blifva uppblåste och högmodige samt förakta allt hand- eller kroppsarbete, hvarmed de förut varit sysselsatte. De blifva bland allmogeklassen en slags herremän, som åtaga sig rättgångar och processer, hvarvid de skrifva i hop en mängd saker för allmogen, så att de slutligen komma att utgöra ett slags literärt allmogeproletariat. Jag tror, att det är icke det precist rigtiga att för närvarande ingå på en sådan farlig fråga, så mycket mer som detta understöd af 15,000 kronor åt desse elever vid folkhögskolan icke skulle i sjelfva verket blifva annat än ett fattigunderstöd. Jag hoppas, att Riksdagen icke måtte slå in på en sådan farlig väg, som i sina följder kan blifva ganska känbar för Riksdagen. Jag tror, att det är så mycket nödvändigare

Understöd åt elever vid folkhögskolor.
(Forts.)

att nu icke bevilja anslaget, just därför att denna utredning rörande läroverksfrågan i sin helhet från och med universiteten och ned åtminstone till folkhögskolorna kommer att verkställas af utaf Kongl. Maj:t dertill utsedde sakkunnige, skicklige och erfarne män. Innan detta skett är det verkligen för tidigt att genom detta anslag betala på förhand för en sådan mellanlänk, som folkhögskolan är. Det är på dessa skäl jag vågar anhålla om afslag å den förevarande punkten.

Herr Bennich: Jag har vid denna punkt begärt ordet egentligen för att få för Kammaren anmäla, att jag vid behandlingen af de föregående punkterna med varmt intresse anslutit mig till den mening, som velat bereda våra lärare vid elementarläroverken förbättrade aföningsvilkor, samt att jag, som sjelf i min ungdom försökt mig på det tunga kallet att vara lärare och sedermera, såsom far, erfarit hvilka ansträngningar mina barns lärare måst underkasta sig, icke ett ögonblick kunna tveka att sluta mig till den mening, som vill bereda en hvar lärare, i förhållande till hans tunga och maktpåliggande kall, förbättrade vilkor. Då jag nu gifver detta tillkänna, ber jag att vid den punkt, som nu föreligger till behandling, få förklara att framställningen, som rönt Stats-Utskottets enhälliga bifall, också synes mig vara förtjent af Riksdagens behjertande. Det är fråga om att mindre bemedlade ungdomar, hvilka vid folkhögskolorna vilja förskaffa sig någon bättre undervisning än den folkskolorna äro i tillfälle att lemna, böra genom något lämpligt understöd beredas tillfälle att förskaffa sig en sådan undervisning. Det synes mig ligga i hela vår tids demokratiska riktning, att man måste beflita sig om att upplysningen blir så allmänt spridd och så högt drifven som möjligt, på det att icke allt för mycken okunnighet må göra sig gällande vid behandlingen af vare sig kommunens eller statens angelägenheter. Det lilla bidrag för beredande af en sådan högre bildning, som på detta sätt kan beredas, synes mig vara ett utsäde, hvilket bör gifva tusenfaldig frukt. På denna grund tillåter jag mig att tillstyrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Törneblad: Då jag ber att få taga till ordet för att förorda detta af Stats-Utskottet enhälligt omfattade förslag, är jag nog lycklig att kunna i mycket hänföra mig till den föregående talarens varma och sakrika anförande. Jag ber att få tillägga några ord dertill. Den förste talaren har anmärkt, att om i någon fråga utredning saknades, vore det här, och att det kunde vara skäl att öfverlemna denna fråga lika väl som frågan om de andra läroverken åt Kongl. Maj:t. Mot det anmärker jag, att folkhögskolan icke är en statsinstitution och icke vill vara det. Gjorde man den till en statsinstitution, hvars framtid skulle bero af den noggranna och fullständiga pröfning och de noggrant och fullständigt utarbe-

tade studieplanerna, som i allmänhet äro förenade med sådana, så skulle man måhända i ganska stor mån inskränka vigten af dess verksamhet, hvilken just har till syftemål att arbeta mera fritt och genom intressets väckande och närande hos vetgirige ynglingar under en tid, då redan skolären ligga bakom, underhålla begäret att samla kunskaper och lemna rikliga tillfällen att erhålla just sådana kunskaper, som ingen folkskola och intet allmänt läroverk *kan* meddela, helt enkelt därför att de i regeln äro afsedda för en annan ålder än den, som besöker folkhögskolan. Jag vågar i det fallet upplysa den förste talaren derom, att, huru mycket jag än anser det vara olämpligt att i de allmänna läroverken och i folkskolan studeras grundlagarne och lagarne i allmänhet, jag dock anser detta vara just för folkhögskolan en ganska vigtig uppgift, nemligen att de, som hafva förutsättningen att kunna sätta sig in i våra författningar, det vill säga det allra allmännaste af dem, och utbilda sig till allmänna värf, äfven icke måtte sakna tillfälle dertill. Det är just i en sådan anstalt som en dylik undervisning bär rätt frukt, under det att, om man vill ställa denna undervisning för en tidigare ålder, det icke någonsin kan blifva en mogen frukt deraf, utan en fallfrukt. Det skulle vara högeligen att beklaga, om resultatet af folkhögskolans verksamhet vore sådant som den förste talaren tycktes antyda, nemligen halfbildning, högmod och förakt för kroppsarbete och dylikt. Jag har föreställt mig och jag har äfven i min ringa erfarenhet funnit något helt annat, nemligen att man der söker underhålla intresset för upplysning och vidmakthålla den tanken, att undervisningen icke är slutad med skolan, utan att den bör fortgå sedan så mycket som möjligt. Jag tror, att under sådana förhållanden det alldeles icke är ur vägen att lemna åt medellöse ynglingar ett tillfälle att föröka sina kunskaper, då vi väl komma i håg, att just desse medellöse ynglingar mången gång i kommunen och i staten skola icke blott komma i tillfälle, utan rent af få en skyldighet att tillämpa dessa kunskaper på ett för samhället i dess helhet ändamålsenligt sätt. Det är således i fullkomlig öfverensstämmelse med hvad Kammararen förut har beslutat och med det intresse, som på förmiddagen under diskussionen har visat sig för att icke qväfva kunskapslusten hos de mindre bemedlade, som Utskottet har tillåtit sig att yrka bifall till det föreslagna beloppet, och jag ber att få tillägga särskildt, att Utskottet har dervid i klämman gjort det vilkor att folkhögskolan skulle åtnjuta bidrag af statsmedel och således vara af staten erkänd såsom gagnande och riktigt anordnad. I motiveringen framhålles dessutom tydligt, att med anslaget afses medellöse ynglingar *med god begåfning*, en motivering, som otvifvelaktigt, i fall Riksdagen skulle lemna sitt bifall härtill, borde komma in i den underdåniga skrifvelsen och således tjena till ledning vid fördelningen af dessa medel. På dessa skäl och förenande mig med den näst föregående talaren anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

*Understöd åt
elever vid folk-
högskolor.
(Forts.)*

*Understöd åt
elever vid folk-
högskolor.*
(Forts.)

Herr Jöns Pehrsson: Det var, jag må bekänna det, rätt sorgligt att höra den förste talaren, som här uppträdde emot förslaget, han, som eljest tyckes åtminstone gifva sig ut för att vara en folkets vän, som vill försvara dess sak. Jag kan icke förlika mig med hvad han nyss yttrade här, och sammanställer jag dermed hans uppträde i Ridderskapet och Adeln, när det gälde den nya riksdagsordningen, så . . . men hvad jag tänker derom, behåller jag för mig sjelf. Hvad nu särskildt folkhögskolan beträffar, så har jag nog varit så olycklig i mina dagar, att jag icke fått gå i skolan, icke ens folkskolan, och jag vet huru mycket jag lidit af den ringa kunskap jag egt. Men det har å andra sidan gjort, att jag i min ringa mån försökt att låta mina barn få all den undervisning, som mina omständigheter tillåtit. Jag skickade då min äldste son i folkhögskolan. Han var icke — jag säger det öppet — en god son, när han kom dit, men när han kom derifrån, var han en god man och kan nu sköta hvarjehanda. Den lärdomen har han fått i folkhögskolan och begagnade den bättre än kanske många andra. Min andre son i ordningen hade läslust. Jag lät beveka mig till, att han skulle få gå en annan bana, och har han ingått i tekniska högskolan här i Stockholm, på grund af de betyg han fick i folkhögskolan och efter någon undervisning af privat lärare. Jag hade en afgjord osmak för att låta honom gå den vägen, men han har emellertid redt sig utmärkt och har i dessa dagar gifvit sig ut på en resa till andra sidan Oceanen för att der söka sin lycka. Jag tror, att äfven för andra skall denna undervisning vid folkhögskolan vara till nytta och välsignelse; men om det någon gång inträffar, som den förste talaren yttrade, att de få afsmak för annan verksamhet, så är felet deras och icke folkhögskolans. Jag känner ett par sådana skolor i min hemort; der äro utmärkte lärare, så att der få de ingen afsmak för det praktiska lifvet. Huru förhållandet är i hela det öfriga riket, kan jag icke veta. Men jag tror, att det är en sak att tänka på, att äfven den fattigare ynglingen skall kunna komma fram. Jag önskar på det varmaste, att Kammaren måtte bifalla detta förslag, och jag tviflar icke, att Kammaren äfven skall göra det.

Herr Wennerberg: Jag trodde verkligen icke att denna af Stats-Utskottet enhälligt föreslagna punkt skulle uppkalla så många talare, som ville motsätta sig detta anslag till ett, som det tyckes, ganska lofvärdt, om ock ringa ändamål, — jag säger *ringa*, derför att det, redan många år pröfvadt och undersökt af Riksdagen, befunnits värdt ett litet understöd. Jag märker dock, att det ännu finnes ett ganska starkt och på en slags erfarenhet grundadt motstånd mot våra folkhögskolor; men följer väl deraf, att det i våra grannländer och måhända äfven här finnes några bedräffliga exempel att framvisa från dem, att *alla* folkhögskolor böra utdömas?

Hade jag icke tillräckligt många bevis på, huru lätt den gamle

Adam kan öfverrumpla en menniska äfven mot dess bättre vilja och vetande, så skulle jag lätt kunnat förvärfva mig ett nytt sådant af egendomlig art, en illustration, som åskådligt påminde mig om mensklig svaghet, då jag nyss hörde Friherre Klinckowström. Det förvånade mig, att en man, som stält sig på en ståndpunkt, något främmande för de fleste af Första Kammarens ledamöter, och som i allmänhet står i opposition mot den åsigt, som här gör sig gällande, vid detta tillfälle mot förmodan anslag en sträng, som jag tror mig veta innerst och djupast just är Första Kammarens, nemligen den af misstro till folkhögskolorna.

Understöd åt elever vid folkhögskolor.

(Forts.)

Jag delar icke denna misstro, utan anser på grund af erfarenhet, att dessa skolor, rätt fattade och rätt skötta, äro användbara, viktiga och sådana, att Riksdagen icke bör bortkasta dem som en ringa sak, utan genom sitt understöd allt mer och mer förbinda dem med statens intresse, och på det viset låta dem fylla en lucka i hela vårt undervisningssystem. Folkhögskolorna skola nemligen bibringa de lärjungar, som gått i folkskolan och icke ämna sig till elementarläroverken, en hastig och summarisk, men dock nödortftig öfversigt af det viktigaste, som den mindre landtbrukaren och allmogemannen nu mera behöfva för att befinnas dugliga, då de när som helst kunna kallas att intaga en plats bland statens lagstiftare. Detta kan icke ske i folkskolorna, kan icke ske i de allmänna läroverken och icke ens vid universiteten. Jag frågar eder då, mine Herrar, är det godt och rätt, att till så viktigt kall taga honom som han är, med endast den lilla bildning han fått i folkskolan, och låta honom, sedan han någon tid tjenat hos sin fader eller andra, utan vidare förberedelse träda in såsom ledamot af Andra Kammarer eller af denna? Skall icke något med skäl böra göras för att han skall få den nödortftigaste insigt af hvad det gäller att vara med vid Riksdagen och der deltaga i stora frågors afgörande? Detta nödortftiga, men jemväl högnödiga kan endast bibringas vid folkhögskolorna; och oaktadt vi hafva bedräffliga exempel på hvad som i motsatt riktning kan ske vid dessa skolor i vårt grannland och äfven i vårt eget, vågar jag dock påstå, att det fins folkhögskolor, som förtjena Riksdagens icke blott uppmärksamhet, utan äfven dess förtroende och högaktning. Det har sålunda funnits vid en folkhögskola i mellersta Sverige en föreståndare, tillika ordförande i direktionen, som, sjelf en fosterlandsälskande, bildad och duglig man, förträffligt skötte sin skola. Utan att vilja jemföra mig med honom i annat än ärlighet i sträfvet, kan jag säga att jag i många år varit ordförande i direktionen för en annan folkhögskola, der så lärare som lärjungar gifvit förhoppningar om fullgodt arbete. Det har varit en glädje att se desse ynglingar vid offentliga sammankomster, möten och marknader och se huru de nu ansågo för en hederssak att undvika ett dåligt sällskap och för en styggelse att uppträda i rusigt tillstånd. Med glädje hafva de tagit del i talet om viktiga saker, som de visserligen icke alltid begrepo, men som

*Understöd åt
elever vid folk-
högskolor.
(Forts.)*

de dock satte värde på att få veta och lära sig *något* om. De hafva i allmänhet visat sig ödmjuke, ty man hade ständigt och dagligen inpräntat hos dem att detta lilla, de få lära, är så obetydligt att det endast kan tjena det stora målet, att göra dem betänksamme och ödmjuke, — för öfrigt en sak, som vore att rekommendera jemväl hos andra än dem, som man kallar »halfbildade». När de allt allmännare få lära sig detta, hoppas jag Riksdagen skall finna ett nöje i att allt framgent bevilja detta lilla, som Utskottet här till min glädje tillstyrkt.

Det skulle kunna synas som om jag blifvit uppkallad af den förste talaren. Det är icke händelsen. Jag blott fortsätter mitt försvar för folkhögskolorna sedan den tiden, då jag stod på en plats, der jag var tvungen att försöka få fram min mening om deras rätta betydelse så för undervisningsväsendet som staten. Den gick igenom, om ock efter starkt motstånd. Folkhögskolorna äro nu ett faktum; och jag hoppas att Första Kammaren icke skall sätta dem tillbaka, då det icke begäres annat än detta lilla anslag för att låta dem verka med större kraft. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre Barnekow: Jag skulle visserligen icke hafva mycket att tillägga till hvad den siste talaren sagt, men äfven jag kan icke med tystnad åhöra hvad den förste talaren i denna fråga yttrade. Jag vill göra Kammaren uppmärksam på att jag varit ledamot i den första folkhögskoledirektionen allt ifrån dess början, och jag har under den tiden länge varit ordförande. Jag har således sett en folkhögskola på nära håll. Då jag inkom i den direktionen, hyste jag ungefär samma åsigt som den förste talaren om dessa högskolor, och jag ville icke sjelf inkomma i styrelsen af denna orsak. Men det är sorgligt att sådana tankar ännu skola finnas i Sverige, som af den förste talaren yttrades, nemligen att i folkhögskolorna skulle alstras högmod och missaktning för arbete. Nej! Det är som den föregående talaren sagt, och jag försäkrar er, mine Herrar, att det icke finnes många skolor i Sveriges land, der det så mycket inpräglas i eleverne att de skola hysa aktning för arbetet och bortlägga högmod, som just i folkhögskolorna. Att derifrån utgå många misslyckade elever, det medgifver jag, men också, så fort ett sådant exempel visar sig, så får man höra af motståndarne till dessa skolor: »Der se vi! Hvad hafva vi för glädje att offra våra pengar på sådane oduglingar!» Och dessa blifva orsaken, hvarför man utdömer folkhögskolorna. Men derifrån utgå äfven många utmärkte elever, och jag vill påpeka att från den folkhögskola, der jag är ordförande, kan jag anföra exempel på hvad en dylik bildning gör. I skolan funnos tre elever, som derifrån togo inträdesexamen till teknologiska institutet. Af dem var det en fattig torparepojke. Den pojken kom till denna skola från folkskolan, der han hade fått ringa undervisning, emedan han icke fått vara der

någon längre tid. Sedan tog någon hand om honom, och då han genomgått två kurser i folkhögskolan och ett års privatundervisning, tog han inträdesexamen till teknologiska institutet. Min öfvertygelse är, att hade icke folkhögskolan varit, hade han icke kommit dit han nu kom. En talare på kalmarbänken har redan försvarat Utskottets förslag, hvarför jag endast vill tillägga att jag, på grund af egen erfarenhet och med stöd af faktiska skäl, förordar att Kammaren måtte bifalla detta lilla anslag.

*Understöd åt
elever vid folk-
högskolor.*

(Forts.)

Grefve Mörner: På samma gång jag hörde det varma och, jag må väl säga, vältaliga anförandet af en ärad talare på kronobergsbänken till försvar för de nu ifrågavarande skolorna, och jag med deltagande och med erkännande af denna vältalighet och af den känsla, detta tal innebar, lyssnade dertill, på samma gång kunde det likväl icke annat än hos mig väcka en obehaglig sinneskänsla — lindrigast sagdt —, då jag hörde honom framkasta den beskyllningen, att Första Kammarens innersta tanke skulle vara *misstro* till folkhögskolorna. Det var endast detta han uttalade; men bakom denna tanke kunde man då tro, att det äfven skulle ligga något föregående prof på sådan misstro. Jag vågar då fråga: genom hvilka åtgärder, genom hvilka förhållanden har Kammaren gjort sig förtjent af ett sådant omdöme? Genom hvad kan ett sådant yttrande rättfärdigas? Hafva i denna Kammare de åtgärder som blifvit föreslagna för folkundervisningens understödjande mött ovilja eller motstånd, hafva de blifvit afslagna? Många år har jag varit ledamot af Kammaren och deltagit i dess beslut, om jag också icke alltid deltagit i diskussionen; men jag har aldrig sport annat än att varmt nit för den allmänna upplysningen, den allmänna undervisningen och för allmänt väl funnits här lika mycket som i hvarje annan delegation i Sverige, som eger föra talan för större eller mindre kretsar, och att Första Kammaren kan med lugn motse framtidens dom och äfven samtidens uttalade åsigter.

Om folkhögskolorna i och för sig sjelfva är emellertid vid detta tillfälle icke egentligen fråga. De framstå såsom ett faktum, hvilket icke kan vara okänt för någon. Jag har således äfven reda på dessa folkhögskolor, men anser icke nödigt att framdraga exempel om söner af torpare eller andre, som hafva dessa skolor att tacka för sin framtid, ty jag vill antaga att vi egnat så mycken uppmärksamhet åt frågan, att vi känna förhållandena utan dessa speciella exempel, som kunna framdragas och i alla fall äro så få, att de egentligen ingenting bevisa. Här är icke fråga om folkhögskolornas vara eller icke vara, utan endast, huruvida staten skall anslå en summa af 15,000 kronor till understöd åt mindre bemedlade lärjungar, hvilka må önska besöka dessa skolor och der åtnjuta den undervisning dessa kunna lemna. Jag anser, att vi härvid böra göra oss reda för dessa folkhögskolors uppkomst. De framkommo alls icke såsom en statens inrättning, utan de framgingo af en känsla af behovet

*Understöd åt
elever vid folk-
högskolor.*
(Forts.)

från kommunerna sjelfva, nemligen de större kommunerna eller länen. Några personer satte sig i spetsen för saken och sedan togo landstingen denna angelägenhet varmt om hand. Jemte de bidrag, som af landstingen lemnats, hafva dessa skolor äfven fått medel genom insamlingar bland provinsens invånare och derigenom kunnat organiseras. Hvad fins då för anledning att nu inblanda staten i denna fråga vidare än som skett? Staten har visserligen redan lemnat dessa skolor understöd, det medgifver jag, och det hade varit orätt att afslå detta understöd; men då förhållandena äro sådana, att inom alla län intresset för folkhögskolorna visat sig liffigt, då vågar jag antaga, att detta understöd, som nu är ifrågasatt, verkligen icke erfordras, och jag påstår att landstingen, såsom redan inom Östergötlands län skett och förmodligen äfven inom andra län, äfven kunna tillskjuta de medel, som i förhållande till elevernes antal må erfordras, för att tilldelas de mindre bemedlade lärjungar, som visat sig hafva förtjent ett sådant understöd. Fördelade på 24 landstingsområden skulle dessa 15,000 kronor, förutsatt att folkhögskolor finnas inom hvarje landstingsområde, blifva en ganska ringa summa för hvarje landsting; en följd häraf kan blifva, att inom länen börja bilda sig, åtminstone hos en del invånare, den tron, att »vi hafva icke gjort klokt, då vi underkastat oss uppoffringar för folkhögskolorna. Vi skola kasta allt på staten». På staten, dit skall man skjuta allt, liksom man trodde att statens tillgångar komme från något outredt ställe, och att icke invånarne äfven i detta fall få tillskjuta statsmedlen! Nej, det tyckes man icke besinna. Att folkhögskolorna komme att vinna derpå, det tror jag icke. Nitet kommer att svalna i orterna. Jag tror att de, som så vilja bereda folkhögskolornas bästa, de komma att skjuta öfver målet och besinna icke att man kan ibland skada det, som man vill omhulda och gagna. Låt folkhögskolorna få utveckla sig på den ståndpunkt de hafva. Låt landstingen och kommunerna fortfarande med sitt liffiga intresse följa dessa inrättningar och bidraga till deras framgång! Då blifva de en lefvande institution, som, utsprungen från dessa kommuner, sluter sig till dem och lär sina lärjungar kärlek till både den ort de tillhöra och sitt fädernesland, på samma gång de gagna sig sjelfva. Trodde jag folkhögskolorna det minsta skulle vinna på detta anslag, hvarför skulle jag då motsätta mig det? Jag skulle i stället med nöje omfatta tillfället att se dem till godo, emedan jag önskar folkhögskolorna framgång, och denna Kammare, som kanske liffigare än någon annan känner framträngandet af en folkklass bakom sig, som fordrar deltagande i samhällets angelägenheter och kanske en dag gör anspråk på att helt och hållet rycka styrelsen åt sig och säger åt de klasser, som nu stå i spetsen för vårt land: »maka åt er, nu komma vi fram». skall icke denna Kammare mer än andra vara mån om att sprida bildniug och kunskap åt dessa framträngande klasser, på det att deras välde, när de komma fram, må blifva om möjligt gagnande och välsignelsebringande och icke

ödeläggande och förstörande. Jag yrkar afslag på Stats-Utskottets hemställan.

Understöd åt elever vid folkhögskolor.

(Forts.)

Friherre von Essen, Fredrik: Lika med den erfarne skolman, som uppträdt i denna fråga, anser jag, att ett afslag å detta anslag i denna Kammare skulle upptagas såsom ett misstroende mot folkhögskolorna. Meningen med dem är, att de ynglingar, som från folkskolan utgå i lifvet och sedermera då de äro komna till en mognare ålder och vilja förskaffa sig mer undervisning, skola kunna besöka ifrågavarande skolor. Mången har misstrott resultatet af den undervisning, som der meddelas, och man får medgifva att den flerstädes varit missrigtad; men å andra sidan har den äfven, såsom också blifvit erkändt, på många orter gagnat. Allt beror på huru den ledes, på hvilka krafter taga den om hand, på att de personer, som äro satta att hafva tillsyn deröfver, bidraga att leda undervisningen i en rigtning, som kan vara gagnande, det vill säga af beskaffenhet att under elevernes senare tid vara dem till nytta. Det är klart att utan en sådan ledning missrigtningar kunna uppstå, hvarigenom anslag, som beviljades, icke allenast skulle vara bortkastade, utan rent af till skada för samhället. Derför att man funnit ett dåligt resultat af vissa folkhögskolor, är emellertid icke bevisadt att hela denna rörelse för dessa skolor är falsk. Allt beror, som jag redan sagt, på ledningen. Min uppfattning är sålunda, att blott ledarne förstå att uppfatta sin ställning, skola folkhögskolorna uppfylla sitt ändamål.

Hvarför Utskottet vid detta tillfälle omfattat den ifrågavarande motionen och tillåtit sig föreslå Riksdagen bifall till densamma finnes i Utskottets motivering ganska klart uttryckt och beror till en viss grad på den terminsafgift, hvarom beslut på förmiddagen fattades. Då nemligen kan antagas, att denna afgift i någon mån kommer att afstänga mindre bemedlade och fattige ynglingar från inträde i elementarskolan, skulle desse nu få sig den utvägen öppen att i folkhögskolan erhålla den undervisning, som icke kan vinnas på annan väg. Man måste nemligen erkänna, att för desse, som icke erna fortsätta på den vetenskapliga banan, utan endast i de första klasserna af elementarläroverken söka undervisning, för att sedan blifva jordbrukare, är vida bättre att i folkhögskolan få den undervisning, de önska, än i elementarläroverken, förutsatt att undervisningen i folkhögskolan bedrifves i den rätta rigtningen. Detta är också hvad Utskottet i sin motivering uttryckt, då det säger:

»Då det otvifvelaktigt ligger i statens intresse, att äfven för medellöse ynglingar med god begåfning rikare tillfällen öppnas att begagna för dem lämpliga bildningskurser, och i sådant afseende folkhögskolan synes så mycket mer förtjent af uppmärksamhet i samma mån som möjligheten att begagna öfriga läroverk för mången måste blifva minskad genom stadgande af högre terminsafgifter, har Utskottet ansett sig böra biträda motionärens förslag, hvilket

*Understöd åt
elever vid folk-
högskolor.
(Forts.)*

väl stämmer öfverens med den i afseende å de allmänna läroverken redan tillämpade och i än vidsträcktare mån ifrågasatta grundsatsen, att medellöse ynglingar befrias från terminsafgifters erläggande.»

Detta belopp, 15,000 kronor, är i jmförelse med det gagn det kan utöfva, om saken rätt behandlas, endast en obetydlighet. Det är måhända icke alla af Första Kammarens ledamöter som tagit kännedom om det inflytande, som på vissa orter folkhögskolorna utöfvat. Att, såsom en talare sagt, lägga hela omsorgen om dem på landstingen, låter sig nog göra, men då staten redan lemnat så betydliga anslag till folkhögskolorna, har ju i principen blifvit erkänt att de äro i behof af understöd från statens sida. Det synes därför icke vara Riksdagen främmande att bevilja anslag till understödjande af dem, som sakna medel att underhålla sig vid dessa skolor. Det är nemligen nu icke fråga om att underhålla skolorna, utan att åt de elever, som äro begäfvade och förtjente, men medellöse, lemna ett ringa understöd, motsvarande den terminsafgift de måste erlägga. Men, säger man, desse elever blifva högmodige. Det vore önskligt att de, som hafva med saken att göra, egna den en sådan tillsyn, att ett dylikt högmod förebygges. Att det funnits läroverk af ifrågavarande slag, som verkat skadligt i stället för gagnande, kan icke bestridas, men har ingalunda med saken att göra, ty det är dock ett faktum, att det kan undervisas i ämnen som gagna, och den, som med någon uppmärksamhet följt, huru många af arbetsklassen söka utveckla sitt vetande och på kort tid inhemta de kunskaper, de önska vinna, kan icke vara ligkiltig för att bereda tillfälle för dem att kunna göra det.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, ehuru åtskilligt kunde vara att tillägga. Utskottet har enhälligt tillstyrkt bifall till ifrågavarande förslag och jag kan icke frånga att nu yrka det samma.

Herr Wennerberg: Jag förvånade mig till en början öfver den stränghet, med hvilken en man, som jag högt aktar och gerna skulle räkna bland mina närmare vänner, behandlade mig därför att jag i denna fråga tog Stats-Utskottets parti. Jag förvånade mig därför att jag icke genast fann något skäl till hans stränghet i hvad jag sagt. Jag sökte emellertid efter ett sådant skäl och trodde mig slutligen upptäcka, att han uppkallats af mitt yttrande, att denna Kammares innersta strömningar gå med mistroende mot folkhögskolorna. Då jag sade detta, var det dock just därför, att jag visste det, liksom ock att denna mistro delades af mina mest värderade vänner i Kammaren. Sådan är nemligen deras åsigt, hvilket dock icke ett ögonblick brutit det förhållande, som egt rum oss emellan, likasom jag hoppas, att mitt yttrande nyss icke skall ända det förhållande, i hvilket jag stått till denna Kammare i dess helhet.

Talarens mening blef för mig först klar, då han sade, att om folkhögskolorna vore här icke fråga. Deri skilja vi oss fullkomligt.

Jo, just om folkhögskolorna är här fråga, *icke* om folkskolor eller elementarläroverk, *icke* om dessa båda institutioner, som Riksdagen med så mycken frikostighet understödt, utan endast om denna *lilla* institution, som kallas folkhögskola, som egentligen landstingen och dertill äfven fattiga landsting sökt åvägabringa, om denna skola är det fråga, så vida jag icke allt för mycket misstager mig. Det begäres ett understöd åt fattiga ynglingar, som besöka folkhögskolan, och sådane finnas åtminstone i den folkhögskola, hvars ordförande jag är, ynglingar som gerna vilja inhemta hvad folkhögskolan gifver, men hvilkas föräldrar, hemmansegare och jordbrukare, likväl icke hafva råd att hålla dem der. Vi hafva sökt afhjelpa detta genom att sänka afgifterna, men de villiga krafterna räcka dock icke alltid till. Det må således icke vara underligt, att jag med ifver omfattar ett förslag, som går ut på att skaffa ett ringa understöd åt denna skola, helst det i mina ögon är af stor betydelse att det är *staten* som lemnar det. Vi behöfva icke frukta, att detta anslag senare skall växa till några oerhörda summor, sådana som af andra skolor redan kräfts och som lika mycket gagnat dem och staten, som de hedrat den riksdag, som gifvit dem. Jag skulle vilja säga mera, men hoppas, att det jag redan sagt är tillräckligt och att det välvilligt upptagits af min fruktansvärde opponent.

Understöd åt elever vid folkhögskolor.
(Forts.)

Herr Gustaf Andersson: Då det är mer än väl bekant, att flere fattige ynglingar i den ort jag tillhör lifligt önska att kunna besöka folkhögskolan och få den kunskap, som der bibringas, anser jag mig skyldig att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Reutersvärd: Jag anhåller att i största korthet få angifva min ståndpunkt i denna fråga. För flera år sedan, då fråga först uppstod om att lemna understöd åt folkhögskolor, var jag en motståndare till detsamma. Jag fruktade nemligen att dessa skolor skulle blifva en härd för politiskt kannstöperi och möjligen skapa så att säga en stat i staten, som kunde för vårt politiska lif hafva sina vådor; men jag är nu villig erkänna, att jag fullkomligt misstagit mig, åtminstone enligt den erfarenhet jag har från det län jag har äran tillhöra.

För flera år sedan satte sig i spetsen för en subskription för anskaffande af medel för åstadkommande af en folkhögskola i Vestmanland länets styresman jemte några andra för saken nitälskande personer. Äfven jag lemnade mitt bidrag dertill, likvisst under det bestämda uttalande och under vilkor, att de personer, som satte sig i spetsen för subskriptionen, också skulle sätta sig i spetsen för skolans ordnande, så att den redan från början kom in på det rätta hjulspåret. Det lyckades först och främst genom enskild persons välvilja att utan kostnad vinna en bostad åt denna skola och sedermera genom landstingets bemedling att skaffa erforderliga medel för lärarepersonalen. Undervisningen i skolan hade icke fortgått mer

*Understöd åt
elever vid folk-
högskolor.*
(Forts.)

än ett eller två år förr än dels från styrelsen, dels från skolans föreståndare ingingo de mest tillfredsställande berättelser om skolans utmärkt lyckade verksamhet, och till ett bevis på huru denna skola sedermera blifvit af landstinget omfattad vill jag nämna, att för två år sedan landstinget beviljade icke mindre än 42,000 kronor för att skaffa skolan ett eget hem, låta den stå på egen botten, och att den dessutom erhållit ett årligt bidrag af flera tusen kronor. Dertill får jag nämna, att de resultat, skolan lemnat, varit af den beskaffenhet, att åtminstone jag för min del erkänner, att den uppfattning, jag från början hade i denna sak, blifvit helt och hållet dementerad, och att jag anser, att hvad staten gör i denna riktning är en god sak.

Jag erkänner, lika med Friherre von Essen, att det viktigaste och mest maktpåliggande här vid lag är valet af de lärare, som skola leda desse ynglingar. På deras omdöme, skicklighet och duglighet beror ytterst beskaffenheten af den bildning eleverne erhålla. Det sätt, hvarpå denna bildning meddelas vid den folkhögskola, som finnes vid Ternö i Vestmanland, är förtjent af allt beröm och jag gör mig ett nöje af att här offentligen förklara, att, tack vare lärarnes utmärkta ledning, det är en tillfredsställelse för det län, som gjort så stora uppoffringar för denna sak, att hafva använt medlen på ett, som jag hoppas, för fäderneslandet lyckobringande sätt. Detta har gifvit mig anledning tro, att det ringa anslag, Stats-Utskottet nu föreslagit Riksdagen att bevilja, skall blifva väl använda penningar, och anhåller jag derföre om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Grefve Mörner: Att döma af hvad Herr Wennerberg nyss yttrade skulle jag, då jag förra gången hade ordet, låtit undfalla mig ett origtigt uttryck, i det jag skulle sagt, att det icke vore fråga om folkhögskolorna. Min afsigt var naturligtvis att säga, att det icke var fråga om folkhögskolornas bestånd eller egentliga förkofran, och det är hvad jag tror mig hafva yttrat. Att det på sätt och vis är fråga om folkhögskolorna kan ju icke bestridas, men väl att dessas vara eller icke vara beror af detta anslag och att de utvägar, som derigenom skulle beredas, äro annorlunda beskaffade eller större än att de både kunna och böra inom länen genom landstingens försorg åstadkommas. Så kunna äfven länen med allt skäl begära att sjelfva få hafva uppsigten öfver dessa folkhögskolor och att de icke skola ställas under tillsyn och vård af statsmyndigheter, för hvilka jag har största möjliga vördnad, men som jag icke vill hafva inblandade i kommunala angelägenheter.

Hvad för öfrigt angår de strömmingar, denne ärade talare ytterligare omnämnde, har jag icke någon kännedom om deras tillvaro. Det är möjligt, att några personer uttalat sig så som han sade, men det måtte icke vara något flertal af Kammarens ledamöter, och af hvad några få må hafva yttrat och meddelat bör icke dragas några

slutsatser rörande Kammaren i dess helhet, hvarför jag bestrider att några så beskaffade strömningar af misstroende funnits eller nu finnas i Kammaren. För öfrigt fortsätter jag mitt yrkande.

Understöd åt elever vid folkhögskolor.
(Forts.)

Herr Wallenberg: Jag har icke hört någon, allra minst den siste talaren, yttra sig på något i aflägsnaste mån förklenligt sätt om folkhögskolan såsom institution, utan har jag i stället hört den omförmälas med all den aktning, sådan sträfvan är förtjent af; men i fråga om lämpligheten af att staten lemnar anslag till folkhögskolorna eller att låta dessa såsom hittills uppväxa allenast under kommunalstyrelsernas och landstingens skydd, har hvar och en utan tvifvel rätt att afvika från flertalets åsigt. Det är detta Grefve Mörner gör, och till hans mening vill jag ansluta mig.

När man hört en så vacker teckning, som den Herr Reutersvärd gjort af folkhögskolan, kan jag icke inse hvarför man skulle rubba denna institutions naturliga utveckling. Det här skall icke komnunen eller landstinget göra, säger man, utan staten. Man vill af folkhögskolorna göra en slags hermafrodit, som ingen håller kär.

Det ligger inkonsequens deri, att elever, som skola besöka folkhögskolorna, betalas för att gå dit, medan af skolbarn, som fattigt folk skicka till elementarläroverken, skall tagas betaldt. Och så kommer att ske, ty det förslår icke att låta femton procent af skolbarnen gå afgiftsfritt, om man icke vill från elementarläroverken mota bort dem, om hvilka en talare sade, att det för dem blifvit en modesak att besöka dessa skolor, ett uttryck, med hvilket jag är illa belåten.

Jag gör icke något yrkande, men jag beklagar, om folkhögskolorna på samma sätt som folkskolorna skola göras till statsinstitutioner i stället för att växa under landstingens och ortintressenas hägn, samt den omsorg, som der redan kommit dem till del.

Herr Reutersvärd: Jag deremot anser det lämpligt att staten omhuldar en institution, som visat sig så pass nyttig som folkhögskolan. Jag anser det lämpligt derföre, att, då staten bekostar den högre undervisningen för andra samhällsklasser, den icke bör förgäta lemna något åt de mindre bemedlade, åt dem, som önska erhålla så mycken bildning för det allmänna lifvet, och som med afseende på vårt statskick och våra samhällsförhållanden är nödvändigt. Detta kan icke inhemtas i folkskolan, men genom lämplig undervisning, sådan den nu ock meddelas, i folkhögskolan. På dessa ytterligare skäl yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen, enligt de derunder framställda yrkandena, propositioner först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på afslag derå, samt förklarade sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande Ja besvarad.

Understöd åt elever vid folkhögskolor. Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

(Forts.)

Den, som bifaller punkten IV i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14 b, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 53:

Nej — 44.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 29 sistlidne April och den 3 innevarande Maj bordlagda Memorial N:o 44, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret.

Herr vice Talmannen: Jag hemställer, att Kammaren måtte besluta, att detta betänkande må såsom vanligt föredragas på det sätt, att endast paragrafnumren uppläsas, samt att särskild proposition icke sker på andra paragrafer än sådana, om hvilka något yrkande blifvit framställt.

Denna hemställan bifölls, hvarefter memorialet, i enlighet dermed föredraget, blef af Kammaren godkändt.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

På hemställan af Herr Grefven och Talmannen beslöt Kammaren att nästkommande Onsdag företaga val af tre deputerade för att jemte Talmannen och vice Talmannen närvara vid invigningen af den nya universitetsbyggnaden i Lund.

Anmäldes och bordlades:

Stats-Utskottets Utlåtande:

N:o 54, angående ombyggnad af riksdagshuset; och

N:o 55, i anledning af väckt motion om inköp eller förhyrande af för detta gymnasiihusen å Riddarholmen; äfvensom

Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 14, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 10, angående tullbevillningen;

hwarefter beslöts att de under dagens lopp första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 10 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.